

УДК 001.8 : [7.05:77]

ДОПРОЕКТНИЙ АНАЛІЗ ОБ'ЄКТІВ ФОТОВІДЕОДИЗАЙНУ

Соловйов В. О.

Київський національний університет технологій та дизайну

Робота носить характер науково-прикладних досліджень стосовно застосування методологій допроектного аналізу об'єктів фотовідеодизайну (ФВД-об'єктів), зокрема, віртуальних ФВД-об'єктів та відображень, що з ними асоціюються; методологічні підходи до аналізу пропонуються розглядати окремо для кожного класу віртуальних ФВД-об'єктів.

Ключові слова: ФВД-об'єкт, періодичний процес, акцидентний процес, відображення ФВД-об'єкта, асоціація з ФВД-об'єктом, допроектний аналіз ФВД-об'єкта

Предмет спостережень професійного фотографа вже більше століття залишається традиційно необмеженим: це універсум матеріальних об'єктів та явищ, доступних йому для візуального спостереження. Отже, фотограф, шляхом візуального аналізу має змогу спочатку обирати для себе матеріальні об'єкти та явища, цікаві в плані реалізації творчих задумів, а потім отримувати їх фото-відображення і відтворювати в одному з сучасних середовищ (наприклад, у сфері повноколірної фото-поліграфії). В результаті, професійному фотографу часто вдається створювати фотокомпозиції, які художньо відображають його власний світогляд (матеріалістичний чи інший), а також відповідають його власним естетичним уподобанням.

Що стосується сфери фотодизайну, то вже на стадії її становлення (початок 20-го століття: О. М. Родченко, Ман Рей, В. В. Кандинський та інші [1]) предмет спостережень став носити прикладний і соціально-орієнтований характер. Іншими словами, фотодизайнери (як і графічні дизайнери), з притаманною їм проектною культурою, відмовились від «свободи» вибору творчих задач, а звернули увагу на актуальні цілі *соціумів (goal communities)*.

В результаті, обґрунтування вибору об'єктів для дослідження і подальшого їх відображення (далі у роботі – ФВД-об'єктів) стало відбуватись в рамках нової форми організації спільної діяльності дизайнерів і соціумів – складання та узгодження *проектного завдання* [2], в якому формулюються головні цілі та регламентації соціуму щодо характеру, формату та середовищ візуального дизайнерського зображення ФВД-об'єкта. (Поширеним синонімом цього поняття, зокрема, в Україні є «ТЗ» – технічне або творче завдання [3]).

Постановка завдання

Протягом 20-го століття сфера предметного аналізу фотодизайнерів (а з кінця 20-го століття, також – відеодизайнерів) постійно розширювалась. До матеріальних предметів, реальних явищ та процесів, доступних для безпосереднього візуального аналізу і фото-відеоспостережень у реальному часі, додалось велике розмаїття *віртуальних ФВД-об'єктів*, не доступних для безпосереднього візуального аналізу.

Поширеним прикладом *віртуальних ФВД-об'єктів* може слугувати майбутній життєвий цикл періодичного процесу, визначного з точки зору певного соціуму: конкурс, змагання, симпозіум, інший захід. Такі процеси періодично відбуваються за існуючим сценарієм чи регламентом, плануються наступні їх життєві цикли (можливо, за новим сценарієм, в інших середовищах та з іншими дійовими особами). Очевидно, життєвий цикл кожного наступного періодичного *ФВД-об'єкта* потребує нову промоутерську кампанію з активним використанням апріорної інформації про попередні цикли періодичного *ФВД-об'єкта* (фото-відеоінформації, сінOPSISів, символіки, емблематики та іншої інформації, яка відображає попередній цикл цього *ФВД-об'єкту*. Дизайнерська підтримка промоутерської кампанії відносно нового життєвого циклу періодичного *ФВД-об'єкту* сьогодні, як правило, здійснюється комплексом засобів і прийомів веб-дизайну, графічного дизайну та фотовідеодизайну. Отже, можна ставити актуальні задачі дослідження місця фотовідеодизайнерських засобів в рамках цих кампаній, зокрема, в рамках допроектного аналізу *ФВД-об'єкту*.

Іншим прикладом *віртуальних ФВД-об'єктів* можна вважати акцидентний процес, який тільки планується в межах певного соціуму. Апріорна візуальна інформація щодо подібного *ФВД-об'єкту* теоретично не може існувати, навпаки, вербальна інформація повинна бути хоча б в одній із сценарних форм: задум процесу (Plot), детальний текстовий опис (script/story), вербально-візуальний сінOPSIS, тощо. Очевидно, дизайнерська підтримка просування нового проекту акцидентного *ФВД-об'єкту* (зокрема, стадія допроектних досліджень) представляється набагато складнішою, ніж нового проекту періодичного *ФВД-об'єкту*. Наприклад, на стадії допроектних досліджень акцидентного *ФВД-об'єкта*, коли прямі аналоги *ФВД-об'єкта* відсутні, неможливо використовувати метод пошуку та оцінки аналогів *ФВД-об'єкта*. В даному випадку, акцент треба робити на пошуку об'єктів іншої природи, які так чи інакше асоціюються з *ФВД-об'єктом* – потенційне середовище *ФВД-об'єкта*, суб'єкти, матеріальні об'єкти (особливо, символічно-знакові предмети). В цьому контексті,

однією з основних допроектних задач дизайнера щодо просування нового проекту акцидентного ФВД-об'єкту можна вважати задачу пошуку об'єктів, які асоціюються з ФВД-об'єктом у важливих для проекту аспектах.

Об'єкт та методи досліджень

Стадія допроектних досліджень ФВД-об'єктів сьогодні розглядається фахівцями, як відносно незалежний процес, що є визначальним щодо виконання проектного процесу в цілому. В даній роботі основну увагу буде зконцентровано на допроектних дослідженнях окремого класу ФВД-об'єктів – віртуальних ФВД-об'єктів, іншими словами, періодичних та акцидентних процесів. Стандартно, стадія допроектних досліджень ФВД-об'єктів передбачає виконання, принаймні, трьох кроків (незалежно від характеру таких ФВД-об'єктів):

- формування та узгодження проектного завдання щодо відображення ФВД-об'єкта (design brief [4]);
- аналіз проектних цілей та регламентацій (goal&objectives analisys);
- пошук та аналіз аналогів ФВД-об'єктів.

Будемо вважати, що проектне завдання, як результат спільної праці дизайнера і соціума-замовника вже сформульовано, а також здійснено аналіз проектних цілей та регламентацій. Основну увагу зосередимо на 3-му кроці допроектної стадії, точніше, на підходах до організації цього кроку. Цей крок (особливо, у випадку акцидентних процесів) є критичним в аспекті формування допроектного загального представлення про те, як треба відображати ФВД-об'єкт: чи доцільна аналогія з попередніми рішеннями, в якій мірі, в якому аспекті?

Отже, головними об'єктами досліджень в даній роботі будемо вважати підходи до аналізу аналогів віртуальних ФВД-об'єктів, аналізу відображень таких ФВД-об'єктів, а також, підходи до організації пошуку та аналізу об'єктів іншої природи (предметів, суб'єктів, середовищ та їх відображень), які так чи інакше асоціюються з досліджуваним ФВД-об'єктом.

Для зручного обговорення об'єктів досліджень в рамках роботи введемо ряд ключових понять.

Соціум. Співтовариство суб'єктів, об'єднаних спільними цілями, цінностями, діяльністю чи побутом, яке в процесі існування сформувало комунікативну систему з визначальними елементами символічно-знакового спілкування, притаманними лише

цьому співтовариству. Прикладом соціума може бути спортивний клуб, спілка, асоціація тощо.

Середовище соціума. Типове місце масових заходів соціума або місце життєдіяльності суб'єктів соціума (приміщення, відкритий простір, місто, тощо)

Віртуальний ФВД-об'єкт. Майбутній життєвий цикл періодичного або акцидентного процесу, який планується реалізувати в одному з середовищ соціума. Такий віртуальний ФВД-об'єкт повинен мати певну структурну організацію, обумовлену середовищем соціума та сценарієм розвитку процесу. Узагальнене представлення такого ФВД-об'єкта можна, зокрема, представити так:

<Соціум, середовище соціума, суб'єкти, предмети, дії, сценарій > (1)

Сценарій ФВД-об'єкта. Апріорний опис життєвого циклу періодичного або акцидентного процесу, який має відбутись у певному середовищі соціума. Приклади апріорних описів: типовий режисерський сценарій періодичного ФВД-об'єкта, написаний для певного середовища, сінOPSIS-концепція майбутнього акцидентного ФВД-об'єкта.

Процесуальний аналог ФВД-об'єкта. Вербальна та невербальна інформація про один з попередніх життєвих циклів ФВД-об'єкта (сценарій, фото-відеозображення, дизайнерські зображення).

Асоціація з ФВД-об'єктом. Вербальна та невербальна інформація про одну з ключових складових ФВД-об'єкта (див. узагальнене представлення (1)), яка є незалежною від будь-якого життєвого циклу ФВД-об'єкта. Прикладом асоціації з ФВД-об'єктом може слугувати символічний матеріальний об'єкт чи середовище, які часто асоціюються з іншими процесами (будівля театру, майдан Незалежності, пам'ятник Шевченку, тощо).

Результати досліджень та їх обговорення

При обговоренні методів аналізу на стадії допроектних досліджень ФВД-об'єкта доцільно розглядати окремо пошук та аналіз процесуальних аналогів ФВД-об'єкта в цілому та пошук різноманітних асоціацій з ФВД-об'єктом, зокрема, з ключовими поняттями об'єктів дослідження в даній роботі. Такі асоціації є, як правило, непроцесуальними, наприклад, асоціації ФВД-об'єкта з його потенційним середовищем, суб'єктом-головною дієвою особою ФВД-процесу і т.п.

1. Пошук процесуальних аналогів ФВД-об'єкта. На стадії допроектного аналізу ФВД-об'єкта. пошук та відбір найбільш прийнятних аналогів обумовлено наявною фото-відеоінформацією про попередні життєві цикли віртуально-процесуального ФВД-

об'єкта в цілому. Процесуальний аналог ФВД-об'єкта, обраний для аналізу, повинен розглядатись, в першу чергу, з позицій системного аналізу [5]:

- як системна цілісність предметів і суб'єктів соціума, взаємопов'язаних в рамках певного середовища соціума;
- як відносно автономна цілісність об'єктів, взаємодіючих в рамках лише одного процесу і незалежних від впливу інших процесів, тощо.

Іншим важливим методом аналізу процесуальних аналогів попередніх життєвих циклів ФВД-об'єкта є розгляд цих аналогів з семіотичних позицій [6]. Такий підхід означає дослідження, в першу чергу, не стільки об'єктивної фото-відеоінформації про аналог ФВД-об'єкта, скільки його виразних візуальних зображень, створених під час попередніх промоутерських кампаній як символічно-знакові системи. Це стосується таких типів дизайнерських зображень ФВД-об'єктів, як емблематика, плакати, анонси, баннери. Їх семіотичний аналіз слід здійснювати, принаймні, в 3-х аспектах: структурно-організаційному, семантичному та прагматичному. Якщо подібне зображення ФВД-об'єкта складно розглядати хоча б в одному із трьох аспектів – його неможна називати символічно-знаковою системою.

2. Пошук асоціацій з ФВД-об'єктом. У багатьох випадках допроектних досліджень ФВД-об'єкта, зокрема, нових проектів акцидентних процесів, апріорна фото-відеоінформація відносно таких процесів може теоретично не існувати. З іншого боку, новий проект акцидентного процесу може не допускати пряму аналогію з будь-яким іншим процесом. В такому випадку доцільно обирати інші методи пошуку інформації, релевантної новому проекту ФВД-об'єкту. Одним з таких методів є пошук та аналіз цікавих непрямих асоціацій з ФВД-об'єктом, використовуючи схеми недедуктивного логічного висновку.

Розглянемо три ФВД-об'єкти {ФВД-О₁, ФВД-О₂, ФВД-О₃}, для яких існують певні узагальнені описи (Scripts) з характеристизацією, зокрема, таких властивостей і взаємовідношень:

ФВД-О ₁	не має	візуальне відображення(ФВД-О ₁);
ФВД-О ₃	має	візуальне відображення(ФВД-О ₃);
ФВД-О ₂	має	візуальне відображення(ФВД-О ₂);
ФВД-О ₁	асоціюється з	ФВД-О ₂ (спільне середовище);
ФВД-О ₁	асоціюється з	ФВД-О ₂ (спільний матеріальний об'єкт);
ФВД-О ₂	асоціюється з	ФВД-О ₃ (спільний сценарій).

На основі навіть такої сукупності вербально-логічних посилок можна формулювати недедуктивний висновок (abductive inference) і відповідну гіпотезу про існування нових важливих асоціацій між ФВД-О₁ і ФВД-О₂ та ФВД-О₁ і ФВД-О₃ використовуючи, зокрема, силлогізми та інші схеми недедуктивного логічного висновку.

Отже, суть використання недедуктивних схем логічного міркування на стадії допроектного аналізу акцидентного ФВД-об'єкта – пошук візуальної інформації, релевантної по відношенню не до даного акцидентного ФВД-об'єкта, а до його важливих асоціацій (спільний соціум, середовище, матеріальні об'єкти тощо).

Висновки

Допроєктний аналіз періодичного ФВД-об'єкта передбачає рішення різних творчих задач: пошук процесуальних аналогів ФВД-об'єкта, їх допроектна оцінка, порівняльний аналіз в аспектах, важливих для проекту. Успішне рішення цих задач залежить від обраної методології пошуку та аналізу. Зокрема, при пошуку аналогічних життєвих циклів періодичного ФВД-об'єкта ці цикли доцільно розглядати з позицій загально-наукової методології системного аналізу, тобто, як динамічні системи. А при оцінюванні та відборі аналогів ФВД-об'єкта, треба розглядати не самі цикли ФВД-об'єкта, а їх дизайнерські відображення з позицій наукової методології семіотичного аналізу в трьох аспектах (структура, семантика, проектна прагматика).

Одним з важливих підходів до аналізу проектних аналогів ФВД-об'єкта є також семіотична методологія аналізу, керуючись якою можна досліджувати відображення ФВД-об'єкта та асоціації з ним як символно-знакові системи в 3-х аспектах: синтактика, семантика, прагматика.

Допроєктний аналіз акцидентного ФВД-об'єкта (точніше, сценарію майбутнього ФВД-об'єкта) передбачає рішення більш складних задач, зокрема: пошук та оцінювання об'єктів іншої природи, які асоціюються з акцидентним ФВД-об'єктом. В цьому випадку доцільними є методики асоціативного аналізу та відповідного недедуктивного логічного висновку на основі знайдених асоціацій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Архів фотодизайнерських робіт О. Родченко. [Електронний ресурс].– Доступ до ресурсу: <http://www.designishistory.com/1920/aleksander-rodchenko/>

2. Engineering design. A systematic approach. Third Edition / [Pahl G., Beitz W., Feldhusen J., and Grote K.-H.]. – Springer-Verlag, 2007. – P. 616 [Електронний ресурс]: – Режим доступу до ресурсу: [http://www.springer.com/engineering/engineering design/book/freepreview](http://www.springer.com/engineering/engineering%20design/book/freepreview)
3. Соловйов В. О. Елементи теорії фотодизайну / В. О. Соловйов // Вісник КНУТД. – 2005. – № 4(24). – С. 89-94.
4. Дизайнерська компанія Clear Design UK [Електронний ресурс].– Доступ до ресурсу: <http://www.cleardesignuk.com>
5. Месарович М., Тахакара Я. Общая теория систем: математические основы / М. Месарович / [пер. с англ. Э. Л. Наппельбаума] – Москва: Мир, 1978. – 311 с.
6. Степанов Ю. С. Семиотика: Антология / Степанов Ю. С.; – Москва: Академический Проект, 2001. – 702 с.

Соловьев В. А.

Допроектный анализ объектов фотовидеодизайна

Работа носит характер научно-прикладных исследований касательно применения методологий предпроектного анализа объектов фотовидеодизайна (ФВД-объектов), в частности, виртуальных ФВД-объектов и отображений, которые с ними ассоциируются; методологические подходы к анализу предлагается рассматривать отдельно для каждого класса виртуальных ФВД-объектов.

Ключевые слова: *ФВД-объект, периодический процесс, акцидентный процесс, отображение ФВД-объекта, ассоциация с ФВД-объектом, предпроектный анализ ФВД-объекта*

Solovyov V. O.

The Pre-production Analysis of Virtual Photo&Video Design Objects

This article is about scientific & applied researches type in the aspect of applying pre-production analysis methodologies to photo&video design objects (FVD-objects); methodological approaches to the analysis are proposed to discuss separately for every virtual FVD-object class

Keywords: *FVD-object, periodical process, accidental process, FVD-object mapping, association with FVD-object, pre-production analysis of FVD-object*